



Sadržaj

Događaji

Mediji o medijima

Konkursi

Najava događaja

Linija za pomoć novinarima

Finansiranje lokalnih medija u Republici Srpskoj

Piše: Milan Kovač

Mediji po mjeri (grado)načelnika i lokalne uprave

Piše: Velida Kulenović

Značenje i uloga: Trebaju li nam lokalni mediji?

Piše: Vera Soldo

Intervju sa Sanelom Hodžić, istraživačicom i urednicom medijskih istraživanja Mediacentra Sarajevo

Zaštita slobode izražavanja u lokalnim zajednicama-kako novinare zaštititi od lokalnih moćnika

Piše: Miro Pejić



Ovaj projekat finansira Evropska Unija

Sadržaj biltena E-novinar je isključiva odgovornost autora i Udruženja/udruge BH novinari i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Uvodnik

Kako se finansiraju lokalni mediji u BiH?

Rad *lokalnih medija* u Bosni i Hercegovini značajno zavisi od javnog novca koji se dodjeljuje iz budžeta opština, gradova i kantona. U slučaju *javnih* lokalnih medijskih kuća, njihovo finansiranje je gotovo u potpunosti uvjetovano odlukama zakonodavnih i izvršnih institucija lokalnih vlasti. S druge strane, *privatni* lokalni mediji se primarno finansiraju marketingom ali ipak kroz oglašavanje nerijetko uspostavljaju finansijske veze sa institucijama lokalnih zajednica.

Iako javni budžeti predstavljaju više raznovrsnih mogućnosti i izvora finansiranja medija, što je dobro za jačanje finansijske održivosti lokalnih privatnih i javnih glasila, iz samog budžeta institucija vlasti najčešće nije vidljivo koji iznosi se dodjeljuju medijima, a još su manje vidljiva imena medija koji su korisnici tih sredstava, što je pokazalo i obimno istraživanje o finansiranju medija iz javnih budžeta provedenog u okviru projekta „Mediji i javni ugled“¹.

Netransparentno finansiranje rada lokalnih medija iz javnih budžeta ima niz negativnih posljedica, između ostalog prostor medijske slobode se sužava, manje je kritičkog izvještavanja i više političke pristranosti. Lokalna vlast često koristi svoj donatorski položaj za instrumentalizaciju medija, kroz uticaj na uređivačku politiku i zanemarujući javni interes. Medijski profesionalci su nerijetko prisiljeni da kroz objavljivanje sadržaje promoviraju rad lokalnih zvaničnika, dok im se zabranjuje da kritički pristupaju izvještavanju o radu lokalnih institucija.

Nevidljivi tokovi novca između vlasti i medija na lokalnom nivou posebno su problematični u vrijeme predizborne kampanje, kad se multipliciraju politički apetiti za medijskom podrškom. Najveće posljedice netransparentnosti finansiranja lokalnih medija snose građani kojima se uskraćuje pravo na dobivanje objektivnih i nepristrasnih informacija o događajima i procesima koji se odvijaju u njihovoj lokalnoj zajednici.

U ovom 49. broju E-novinar biltena propitujemo koji su to obrasci finansiranja medija iz javnog sektora na lokalnom nivou u BiH, ko i kojim procedurama donosi odluke o finansiranju medija, koji su kriteriji dodjele javnih sredstava medijskim kućama i kakav je uticaj nevidljivih tokova javnog novca prema medijima na izvještavanje o lokalnim temama? Autori tekstova su novinarka **Vera Soldo** iz Mostara i **Velida Kulenović** iz Zenice, novinari **Milan Kovač** iz Banja Luke i **Miro Pejić** iz Srebrenice, a razgovarali smo i sa istraživačicom Mediacentra u Sarajevu **Sanelom Hodžić**.

Arman Fazlić, urednik E-novinar

¹ Izvještaj "U potrazi za boljom regulacijom transparentnosti vlasništva i finansiranja medija iz javnih budžeta", rezultat obimnog istraživanja koje su provele članice Konzorcija Udruženje/udruge BH novinari, Fondacija Media centar, Vijeće za štampu i online medije u BiH i NVO JaBiHEU; dostupno na linku: <http://bhnovinari.ba/bs/2017/11/14/uredjivacka-neovisnost-i-vlasnicka-transparentnost-polaziste-su-uredjenih-odnosa-u-medijima/>

Događaji

19-21.11.2017.

Novinarska akademija „Izveštavanje o temi rodno zasnovanog nasilja“ održana na Jahorini

14.11.2017.

Predstavljen izvještaj “U potrazi za boljom regulacijom transparentnosti vlasništva i finansiranja medija iz javnih budžeta”

10.11.2017.

EU može da pomogne, ali promjenu moraju da naprave novinari

Mediji o medijima

23.11.2017.

Nezavisno udruženje novinara Srbije i nezavisno društvo novinara Vojvodine: Sramna odluka Tužilaštva o odbacivanju krivičnih prijava protiv napadača na novinare

Konkursi

Poziv za pripremu video reportaže
Rok za prijavu: 5.12.2017.

Detalji

Najava događaja

- Sastanci i fokus grupe u bh. gradovima; sastanak urednika i urednica u UN House (30.11) te dodjela novinarskih nagrada u UN House (12.12) u okviru projekta „**Isključimo nasilje – mediji protiv nasilja nad ženama i djevojčicama**“

- **Posjeta sirijskih novinara**

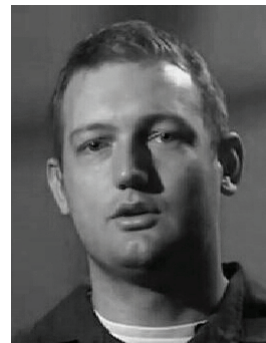
Udruženju BH novinari i redakcijama radio stanica u BiH (29-30.11)

- Sastanak **Regionalna platforma Zapadnog Balkana za zagovaranje medijskih sloboda i sigurnosti novinara**, Konjic (6-9.12)

Finansiranje lokalnih medija u Republici Srpskoj

Piše: Milan Kovač

Odgovor na ovo naizgled jednostavno pitanje, sadrži 64 pododgovora, koliko u Republici Srpskoj ima opština i gradova. Na nivou Republike Srpske ne postoji zakon koji definiše kako bi trebalo da se finansiraju lokalni mediji, nego je taj zadatak prepušten lokalnim zajednicama da ga same definišu. Tako se lokalni mediji, uglavnom lokalne radio stanice, finansiraju direktno iz budžeta opština i gradova ili iz tog istog budžeta dobijaju grantove.



Prenos na lokalne zajednice

Zakonom o prenosu prava svojine na kapitalu Republike Srpske u lokalnim radio-televizijskim stanicama na jedinice lokalne samouprave, koji je usvojen 2010. godine, a dopunjen 2012. godine (objavljen u “sl. glasniku rs”, br. 73 od 30. jula 2010, 70/12) kapital svih lokalnih radio stanica, prenesen je na osnivače tih medija, a to su najčešće skupštine opština ili gradova, rečeno je u Ministarstvu saobraćaja i veza Republike Srpske.

Tako je sva regulativa prešla na jedinice lokalnih samouprava. Izveštaje o radu i finansijske izvještaje lokalni mediji dostavljaju skupštinama opština i gradova na usvajanje. Iz Ministarstva saobraćaja i Veza RS kažu da dozvole za rad i upotrebu frekvencije izdaje Regulatorna agencija za komunikacije, koja istovremeno kontrolise ispunjavanje uslova za rad.

U Republici Srpskoj djeluje 5 televizija lokalnog tipa i oko 40 radio stanica. U lokalnim zajednicama se izdaje više od 50 štampanih sedmičnih, mjesečnih i godišnjih izdanja, ali djeluje i više od stotina web portala lokalnog tipa.

Javni lokalni mediji

Javni lokalni mediji su radio, tv, onlajn ili štampana izdanja čiji su osnivači opštine i gradovi. U najvećem broju slučajeva u pitanju su radio-stanice. Zbog toga, rad i finansiranje lokalnih medija zavisi od opštine do opštine.

U hercegovačkoj opštini Gacko, od javnih lokalnih medija u okviru Javne ustanove Informativno-kulturni centar, djeluje Radio Gacko. Ova radio stanica zapošljava 8 radnika. Radio Gacko iz budžeta ove opštine u ovoj godini na raspolaganju ima 183.480 hiljada maraka.

Ipak, zbog smanjenja javnih prihoda i sve težeg stanja u kojem se nalaze lokalne zajednice u Republici Srpskoj, primjetno je da se iz godine u godinu za lokalne medije izdvaja sve manje sredstava. Tako je i u slučaju Opštine Gacko. Sredstva koja je u ovoj godini dobio Radio Gacko su za 12% manje nego u prošloj budžetskoj godini.

Kako nam je potvrdila direktorka Radio Gacka Bosiljka Glušac, od ukupnih prihoda koje radio stanica ima na raspolaganju novac iz opštinskog budžeta čini 80%, dok 20% sredstava Radio prikupi od marketinga.

Glušac međutim upozorava da je u proteklih 10 godina primjetan kon-

Zbog smanjenja javnih prihoda i sve težeg stanja u kojem se nalaze lokalne zajednice u Republici Srpskoj, primjetno je da se iz godine u godinu za lokalne medije izdvaja sve manje sredstava.



Više direktora lokalnih radio i TV stanica sa kojima smo razgovarali upozorilo je da pojedina pravila RAK-a nije moguće ispoštovati jer su prestroga za male medijske kuće. Ukazano je i na enormno visoke kazne za eventualne prekršaje, koje su za lokalne medije nepodnošljivo visoke.

stantan pad prihoda od marketinga jer se uglavnom oglašavaju lokalni pravni subjekti, koji se nalaze u sve težem stanju, a mnogi su se i ugasili.

“Programsku šemu Radio Gacka čini život opštine, privreda, politika, sport, kultura i obrazovanje. Dosta pažnje Radio pridaje i radu Rudnika i termo-elektrane Gacko, koji u ovoj opštini ima status giganta jer zapošljava većinu stanovništva”, rekla je direktorka ove radio-stanice.

U opštini Gradiška, djeluje Radio Gradiška koji je jedini medij čiji je osnivač Opština. Iz lokalnog budžeta se na ime Javne ustanove Radio Gradiška godišnje izdvaja oko 200 hiljada konvertibilnih maraka, u prošloj godini na račun ove radio-stanice je isplaćeno 206 400 KM, potvrđeno je u Odjeljenju za finansije Opštine Gradiška.

I u informativnom programu ove lokalne radio stanice najviše se mogu čuti informacije o lokalnim događajima iz oblasti politike, privrede, sporta i kulture. Opština Gradiška dva puta godišnje izdaje i Gradiške novine, za čije štampanje i pripremu godišnje iz budžeta izdvaja 6 i po hiljada konvertibilnih maraka.

U opštini Sokolac, 2009. godine Skupština Opštine je osnovala Javno preduzeće “Info centar” Sokolac. U okviru “Info centra” djeluje Info radio, koji je ujedno jedini javni elektronski medij u ovoj opštini. Radio svakodnevno emituje program od 9 do 15 časova. Ne posjeduje svoju frekvenciju, pa koristi talase koji su u vlasništvu Radio-televizije Republike Srpske. Info radio Sokolac u svom informativnom programu prati aktuelna dešavanja u Sokocu i Gradu Istočno Sarajevo, posebno u emisijama Novosti, Sokolačka hronika, Hronika grada Istočno Sarajevo. U Opštini Sokolac napominju da radio emituje i privredne, obrazovne, kulturne, sportske, zabavne, omladinske, dječije i religijske sadržaje.

Jednom mjesečno u ovoj opštini izlaze i Sokolačke novine. Ovaj štampani list se najviše bavi lokalnim temama: politikom u opštini, stanjem u Šumama Republike Srpske koje značajno učestvuju u punjenju lokalnog budžeta, kao i obrazovnim i kulturnim temama.

JP Info centar Sokolac, ima 13 radnika. Pored dva pomenuta glasila, zaposleni uređuju i zvanični portal Opštine Sokolac www.opstinasokolac.net. Opština Sokolac iz lokalnog budžeta za Info centar izdvaja 150 hiljada konvertibilnih maraka.

Od RTV centra do opštine bez javnog medija

Razvijenost i opseg djelovanja lokalnih medija u Srpskoj uglavnom zavisi od finansijskog stanja u opštinskom budžetu. Tako imamo slučajeve da u Gradu Prijedoru u okviru JU Kozarski vjesnik djeluje Radio Prijedor, Televizija Prijedor i nedjeljno štampano izdanje Kozarski vjesnik.

S druge strane, manje i siromašnije opštine nisu u stanju da finansiraju lokalne medije. Tako hercegovačka opština Ljubinja na svojoj teritoriji nema ni jedan elektronski medij. Jednom godišnje se štampa Glasnik Ljubinja, za koji se iz lokalnog budžeta godišnje izdvaja od 2 do 3 hiljade maraka.

Postoje međutim i razvijenije lokalne zajednice, koje godinama funkcionišu bez javnog elektronskog medija. Primjer je Derventa, gdje Udruženje novinara i dopisnika iz Dervente već godinama apeluje na opštinsku upravu da ponovo uspostavi lokalnu radio-stanicu, koja godinama ne postoji.

Lokalni mediji, RAK i sankcije

Lokalni mediji svoje izvještaje o radu dužni su dostavljati lokalnim parlamentima, koji su im najčešće i osnivači. Ipak, elektronski lokalni mediji za sadržaj svog emitovanja direktno odgovaraju i pred Regulatornom agencijom za komunikacije Bosne i Hercegovine, jer RAK odobrava emitovan-

Linija za pomoć novinari

Aktuelni slučajevi:

1. Duška Jurišić, novinarka Federalne televizije: Na facebook profilu emisije „Posteno“, koju vodi i uređuje novinarka Federalne televizije Duška Jurišić, postavljen je komentar koji obiluje govorom mržnje i uvredama. Linija za pomoć novinarima uputila je pismo Federalnoj upravi policije kao nadležnom policijskom organu u navedenom slučaju. Iz FUP-a nam je dostavljen odgovor da je predmet predat Kantonalnom tužilaštvu Sarajevo na daljnje postupanje.

2. BHT: Nakon najavljanog intervjua sa Sebijom Izetbegović, direktoricom Univerzitetsko-kliničkog centra Sarajevo, koji je trebao biti emitovan u srijedu 25. oktobra u večernjem terminu na BHT, bez ikakvog objašnjenja od strane direktora BHT i uredničkog kolegija, intervju je skinut sa programa. Upravni odbor Udruženja BHN zatražio je sopćenjem od direktora BHT-a Marija Vrankića da upozna javnost o razlozima neemitovanja najavljanog intervjua.

3. Aid Mršić, novinar i urednik JU TVSA: Radeći prilog za Dnevnik TV SA, urednica je u konsultaciji sa urednicom IP-a zatražila od novinara Mršića da izmjeni izjavu zastupnika Damira Mašića. Linija za pomoć novinarima i Udruženje BHN uputili su protestno pismo direktoru i urednicima JP TVSA u kom se traži izjašnjenje na okolnosti iz Žalbe.

je programa, upotrebu frekvencije, ali i izriče sankcije u slučaju kršenja odredaba iz kodeksa i pravila emitovanja.

Ono što je problematično su visine novčanih sankcija i neprilagođenost pravila malim lokalnim medijima. Više direktora lokalnih radio i TV stanica, sa kojima smo razgovarali, je upozorilo da pojedina pravila RAK-a nije moguće ispoštovati jer su prestroga za male medijske kuće. Ukazano je i na enormno visoke kazne za eventualne prekršaje, koje su za lokalne medije nepodnošljivo visoke.

Uticaj lokalne vlasti na uređivačku politiku

Finansiranje rada lokalnih medija iz budžeta opština i gradova ima i negativne posljedice: lokalna vlast često koristi situaciju što se mediji finansiraju direktno iz budžeta, da utiče na uređivačku politiku medija. Radnici su nerijetko prisiljeni da u programu promoviraju rad lokalnih zvaničnika, dok im se zabranjuje da kritički pristupaju izvještavanju o radu lokalne administracije.

Dugogodišnja novinarka i članica Upravnog odbora Kluba novinara Banja Luka Milkica Milojević, upozorava da je zbog finansiranja lokalnih javnih medija direktno iz budžeta opština ili gradova, stanje medijskih sloboda na lokalnom nivou u gorjoj situaciji nego kada su u pitanju entitetski i državni mediji.

“Na lokalnom nivou je stanje još gore. Pitanje je da li se uopšte može govoriti o medijima u izvornom smislu riječi. Oni su ili na ivici opstanka ili su provodnik nekih stavova stranaka na vlasti na lokalnom nivou, rekla je Milojevićeva.

Koliko slobode imaju novinari zaposleni u lokalnim medijima?

U okviru izrade ove priče, kontaktirano je više novinara koji su zaposleni u lokalnim medijima kako bi govorili o uslovima rada i eventualnim pritiscima koje trpe. Većina njih je odbila javno da govori o toj temi.

Novinarka zaposlena u lokalnoj radio-stanici na jugu Republike Srpske svoje odbijanje da javno govori o stanju u tom lokalnom mediju pravda nesigurnošću posla, koja je direktno povezana sa političkim prilikama u toj lokalnoj zajednici.

“Na lokalnim izborima koji su se održali u oktobru prošle godine, u našem gradu je došlo do promjene vlasti. Promjenom vlasti je došlo i do promjene direktora. Svi novinari koji su radili u radiju prethodnih godina sada se gledaju na neki poseban način, imam osjećaj da nam se ne vjeruje, rekla je naša sagovornica.

“Pritisaka na rad je bilo i prethodnih godina, najviše od lokalnih vlasti. Ipak u posljednje vrijeme stanje se prilično pogoršalo, valjda zbog sve manje sredstava u budžetu”, zaključila je ona.

Lokalne zajednice i privatni mediji

Privatni lokalni mediji kao glavni izvor finansiranja imaju marketing. Ipak kroz oglašavanje se nerijetko uspostavlja finansijska veza između lokalnih zajednica i privatnih medija.

Tako je na primjer Grad Banjaluka i u 2014. i u 2015. godini izdvajao više od 100 hiljada maraka, koje su plaćane javnim i privatnim medijima za usluge objavljivanja tendera, oglasa, informativnih tekstova. Grad Bijeljina je u 2014. godini za usluge informisanja i oglašavanja izdvojio oko 230 hiljada KM, a u 2015. godini 338 hiljada KM, koje su uplaćene javnim i privatnim medijima.

Zanimljivo, ali očekivano je da pri takvoj raspodjeli uvijek više novca dobijaju mediji čija je uređivačka politika bliska vladajućim strukturama na

Privatni lokalni mediji kao glavni izvor finansiranja imaju marketing. Ipak kroz oglašavanje se nerijetko uspostavlja finansijska veza između lokalnih zajednica i privatnih medija.



S obzirom da u najvećem dijelu lokalni mediji upravo zavise o finansiranju iz općinskih/gradskih budžeta, nerijetko se u programu prepoznaju sadržaji kojima se „ugađa“ većini, odnosno, vladajućoj većini koja drži poluge vlasti. Dovoljno je na internetu pogledati informativne emisije lokalnih radiotelevizijskih stanica u Zeničko-dobojskom kantonu na osnovu čega se može zaključiti i ko je vladajuća većina

lokalnom nivou.

Budućnost lokalnog medija u RS

Činjenica je da lokalne zajednice u Republici Srpskoj izdvajaju sve manje novca za lokalne medije, što je za posljedicu imalo gašenje više lokalnih medija u periodu od završetka rata u BiH do danas. U problemu su i privatni lokalni mediji jer se sve manje prihoda ostvaruje od oglašavanja što je posljedica pada privrede na lokalnom nivou.

Postavlja se logično pitanje: da li će lokalni mediji ipak preživjeti? Dobru šansu imaju u novim tehnologijama koje omogućavaju jeftiniju proizvodnju i emitovanje programa, ali i prilagođavanju formata novim zahtjevima recipijenata. Ipak, prilagođavanje javnih lokalnih medija željama gledalaca ili slušalaca, ne bi trebalo da ide u krajnost, kako zabavni sadržaji ne bi ugrozili njihovu informativnu i edukativnu funkciju.

Zbog toga je potrebna daljnja podrška opština i gradova opstanku medija u njihovim mjestima, jer regionalni ili republički medij, nikada neće moći da se približe problemu u nekoj opštini, kao što to može lokalni medij.

Mediji po mjeri (grado)načelnika i lokalne uprave

Piše: Velida Kulenović

Mediji po mjeri grado/načelnika i lokalne uprave, nasuprot obavezi da oni budu u službi građana koji, uostalom, i finansiraju medije, tendencija je koja je sve prisutnija na lokalnom nivou. Štaviše, ta tendencija nije ni skrivena, nego je „privatizacija“ lokalnih medijskih servisa postala opća praksa, ona je poprimila zabrinjavajuće razmjere i za sada nema mehanizma da joj se stane u kraj. Lokalni medijski servisi nemaju ni način niti tehnike odbrane. Evo razloga za ovakvu tvrdnju: prvo, najvećim dijelom zavise od finansiranja iz općinskih, gradskih ili kantonalnih budžeta; drugo, direktore/urednike postavljaju lokalne, gradske ili kantonalne vlasti; treće, medijski uposlenici nisu jedinstveni i četvrto, nema kritičke javnosti.

To je slika javnih lokalnih medijskih servisa koji su nemoćni u odbrani neovisnosti. Nažalost, sve izraženija pluralnost lokalnih i gradskih vijeća nije mnogo doprinijela u kreiranju klime za neovisan rad medija, te omogućavanju slobodnog rada novinara. S obzirom da u najvećem dijelu lokalni mediji upravo zavise o finansiranju iz općinskih/gradskih budžeta, nerijetko se u programu prepoznaju sadržaji kojima se „ugađa“ većini, odnosno, vladajućoj većini koja drži poluge vlasti. Dovoljno je na internetu pogledati informativne emisije lokalnih radiotelevizijskih stanica u Zeničko-dobojskom kantonu na osnovu čega se može zaključiti i ko je vladajuća većina (rtvze.ba, radiokakanj.co.ba). S obzirom da direktore posredno postavljaju načelnici/gradonačelnici, oni putem urednika programa vode računa da se ne zamjere načelnicima/gradonačelnicima.

Na primjeru ZDK i USK, kada je doveden u pitanje rad medija i plaće zaposlenika postalo je očito koliki je uticaj lokalnih vlasti na rad ovih medija, odnosno koliko je njihova (ne)ovisnost kao medijskog servisa građana o(ne) mogućena. U slučaju RTV Zenica, izbor direktorice „zakočio“ je finansiranje rada ovog lokalnog medijskog servisa. Istovremeno, dok iz gradskog budžeta nisu stizale uplate tri mjeseca, novinari i uposlenici ovog medija nastavili su pratiti rad gradske uprave i prenositi sjednice Gradskog vijeća. U ovom slučaju reagiralo je Udruženje „BH novinari“ koje je pozvalo gradske vlasti da finansiranje ovog medija ne uslovljavaju izborom direktorice. I u ovom slučaju evidentno je nepostojanje sindikata u medijskoj kući koji bi mogao „glasnije“ da brani prava uposlenika.

Zastupnici vole televiziju

Još je jedan primjer na prostoru Zeničko-dobojskog kantona koji jasno svjedoči o želji izabranih predstavnika građana-zastupnika u Skupštini



Donošenje zakonskih propisa i reguliranje transparentnosti vlasništva u medijima neophodno je jer bi ne samo normativno uredilo ovaj segment medijskog prostora, nego bi otvorilo mogućnost za drugačije modele finansiranja te omogućilo javnosti da uz poznavanje vlasničke strukture bude upoznata i sa kreatorima i izvorima informacija i medijskih poruka.

Zeničko-dobojskog kantona da kontrolišu medijske sadržaje. Televizija Zenica u cjelosti je snimala zasjedanja Skupštine Zeničko-dobojskog kantona ali su izvještaji pripremani uz skraćivanje diskusija. To se nije dopalo naručiocima, jer su se izvještaji prikazivali na lokalnim televizijama koje pokrivaju područje svih 12 općina Zeničko-dobojskog kantona. S obzirom da je to izvrsna prilika za poruku glasačima, posebno u predizbornom periodu, koju su njihovi izabrani predstavnici koristili kako bi diskutovali, pitali i replicirali, odabrana je druga komercijalna televizija koja u cjelosti i bez intervencija snima skupštinska zasjedanja, a potom ih distribuira lokalnim tv stanicama koje imaju potpisan ugovor za medijsko izvještavanje sa Zeničko-dobojskim kantomom. Često zasjedanja traju i po osam sati, a nekada i duže, a prije dnevnog reda, po nekoliko sati potroši se na zastupnička pitanja, replike, diskusije, i replike na repliku. Zbog toga je zastupnicima bilo značajno da se njihova obraćanja u cjelosti predstave biračima kako bi sakupljali političke poene. Na području Zeničko-dobojskog kantona nema kantonalne televizije nego nekolicina lokalnih. Prema mišljenju pojedinih zastupnika u Skupštini zeničko-dobojskog kantona potrebna je kantonalna televizija.

“RTV Zenica bi trebala preuzeti regionalnu ulogu kada je u pitanju informiranje, pa čak i uz finansijsku podršku iz kantonalnog budžeta”, smatra Ismet Sarajlić (SBB).

“Zalagaću se da taj medij dobije kantonalni karakter. Finansiranje medija je transparentno, ali politički uticaj na medije je vrlo tanan i nevidljiv. Postoje pritužbe da su neki mediji predmet ucjena. Evo posljednji primjer je bio u Gradskom vijeću Zenice, da se kroz finansijsku podršku RTV Zenica, ili njeno uskraćivanje vrši pritisak na ovaj medij, smatra Sarajlić.

“Prema mojim saznanjima mislim da su ljudi prilično informirani u općini Žepče. Mi nemamo lokalne televizije i to je ozbiljan problem za ovo područje, mislim da je finansiranje medija u Žepču transparentno”, kaže Ivo Tadić (HDZ).

“Svi savremeni mediji su u funkciji obavještavanja javnosti, ali ne znam koliko vijesti dopiru do javnosti jer su ljudi prezasićeni i čitaju naslove i zanimaju ih komentari. Ono što mediji mogu uraditi je formulacija naslova koji ih mogu zaintrigirati da pročitaju vijest. Kako možemo pričati o transparentnosti ako nemamo informaciju koliko građana u našoj zemlji plaća rtv taksu”, kaže Samir Lemeš (DF) čudeći se entuzijazmu u radu medija jer, kako kaže, “na ovako malom tržištu nema dovoljno marketinškog kolača za finansiranje velikog broja medija koji kod nas postoje. Kod nas se toliko partija izmijenjalo u vlasti da se više ne zna koje su stranke vladajuće, a koje opozicija, pa je teško ocijeniti koliko je koji medij pod nečijim uticajem”.

Politički uticaj, ma koliko bio nevidljiv, evidentan je i od njega uveliko zavisi finansiranje medija, posebice na lokalnom nivou. Nažalost, uticaj javnosti je nedovoljan. Nekadašnji programski savjeti, kontakt emisije, pisma slušalaca i gledalaca sada su zamijenjene komentarima i lajkovima u on-line medijima koji su ovladali medijskim prostorom i sa kojima se medijski konzumenti mlađih generacija više i lakše koriste. Elektronski i on-line mediji koji se prate putem pametnih mobilnih telefona za mlade su primarni izvori informacija. No, iako je pristup informacijama sada brži i lakši a mogućnost uticaja javnosti efikasnija, mediji su cenzurirani od strane lokalnih ili kantonalnih vlasti pa samim time i zavisni.

S druge strane postoje privatni/komercijalni mediji koji rade na principu usluge, odnosno koliko para toliko informacija. Vlasnička struktura u ovom segmentu kao i u onlajn medijima nije transparentna što otvara prostor za manipulacije, te omogućava različita kršenja kodeksa i zakona koji regulišu oblast medija.

Donošenje zakonskih propisa i reguliranje transparentnosti vlasništva u medijima neophodno je jer bi ne samo normativno uredilo ovaj segment medijskog prostora, nego bi otvorilo mogućnost za drugačije modele finansiranja te omogućilo javnosti da uz poznavanje vlasničke strukture bude upoznata i sa kreatorima i izvorima informacija i medijskih poruka. Dakako vlasništvo medija bi određivalo i konzumente i uticaj na njih. Reguliranje vlasništva značajno je i za istraživanja o ulozi i uticaju medija u našoj zemlji.

—



Značenje i uloga: Trebaju li nam lokalni mediji?

Piše: Vera Soldo

Već prije nešto više od jednog desetljeća i razvojem prvenstveno intraneta, u BiH je bilo nezamislivo da će svako veće mjesto ili grad imati na desetine online medija, a skoro svako selo svoju 'službenu' web stranicu ili lokalni portal.

Tiskani mediji zbog skupe proizvodnje sve više gube u utrci prisutnosti u medijskom prostoru, kao i radio, dok 'smartphone' ima skoro svatko.

Zahvaljujući upravo tome, baš svaki od skoro 3,8 milijardi korisnika interneta na planeti Zemlji, mogu znati što se događa u, na primjer, malim hercegovačkim mjestima Šipovača, Veljacima ili Vitini.

Važnost lokalnih medija često je zanemarivana jer mnogi smatraju kako donose "manje važne" novosti, zbivanja iz lokalne zajednice, jer se ne bave "visokom politikom" ili globalno zastupljenim vijestima.

To je potpuno pogrešno.

Često smo u položaju da znamo što je izjavio novi američki predsjednik, što mu je odgovorio ruski, što se dogodilo u Francuskoj ili Njemačkoj, a ne znamo što se događa u našem malom mjestu. Organizira li se akcija čišćenja korita mjesne rječice, jesu li uspješni prinosi lokalnih poljoprivrednika, što iniciraju ljudi u našoj, maloj lokalnoj zajednici?

Lokalni mediji često su vrlo vjerodostojna medijska slika lokalne zajednice u kojoj djeluju ali i jedan od zadnjih bastiona tzv. pozitivnih, dobrih vijesti u sveopćoj prisutnosti žutula, 'trash vijesti'. Često vrlo hrabro izvješćuju i o negativnim društvenim pojavama, pa čak i o kriminalu, korupciji iz svojih lokalnih zajednica, na čemu im mogu pozavidjeti i mnogi novinari iz većih medijskih kuća.

Novinari koji rade u lokalnim medijima nerijetko su novinari-volonteri, a rad u ovim medijima često je i opasniji, posebno u društvu u kojem još uvijek vlada mišljenje da se novinara može napasti ili pretući jer - se usudio.

Stoga je opravdano zaključiti da među lokalnim medijima današnjice uistinu postoji pluralizam i da svaki od njih ima svoje čitatelje, često i tisuće njih.

Značaj lokalnih medija vrlo često prepoznaje i lokalna zajednica koja financijski pomaže njihov rad. Ta je podrška vrlo važna za njihov opstanak i egzistenciju sve dok ista nije bilo kako uvjetovana ograničavanjem medijske slobode, objektivnosti i njihovog rada.

Međutim, s obzirom da se radi o manjim, lokalnim medijima, veća je i mogućnost političkog i drugih pritisaka kako bi se, utjecajem na čitateljstvo, ostvarili određeni ciljevi. Ovo je veliko pitanje ne samo kada je riječ o lokalnim, nego i velikim (privatnima, a često i javnim) medijima.

No, unatoč svemu, pluralizam koji postoji u lokalnim medijima u BiH često se može mjeriti i s onim u razvijenim zemljama i potrebni su u lokalnim zajednicama. Istodobno, lokalna zajednica stoga bi trebala još više podržavati njihov rad, a neželjene kritike prihvaćati kao vlastiti korektiv u odgovornosti za opći boljitak društva kojem služe i u kojem djeluju.

No, zar to nije znak da već zazirem u zonu utopije?

—

Lokalni mediji često su vrlo vjerodostojna medijska slika lokalne zajednice u kojoj djeluju ali i jedan od zadnjih bastiona tzv. pozitivnih, dobrih vijesti u sveopćoj prisutnosti žutula, 'trash vijesti'. Često vrlo hrabro izvješćuju i o negativnim društvenim pojavama, pa čak i o kriminalu, korupciji iz svojih lokalnih zajednica, na čemu im mogu pozavidjeti i mnogi novinari iz većih medijskih kuća.



Intervju: Sanela Hodžić, istraživačica i urednica medijskih istraživanja Mediacentra Sarajevo

Razgovarao: Arman Fazlić

P: Kakva je postojeća zakonska regulacija finansiranja medija iz javnih budžeta, koje zakone obuhvaća na različitim nivoima vlasti u BiH?

O: Ne postoji specifičan zakonski okvir za finansiranje medija, ali se različiti zakoni odnose dijelom i na finansiranje medija, posebno u pogledu transparentnosti tih odnosa. Tako se norme transparentnosti budžeta npr. propisuju kroz entitetske zakone o budžetima a pitanja transparentnosti budžeta javnih preduzeća (u koje spadaju i javni lokalni mediji) definisana su dijelom u zakonima o javnim preduzećima. Norme transparentnosti odnose se na objavljivanje budžeta, izvještaja o izvršenju budžeta, o korištenju rezervi, odluka o zajmovima i sl. na webstranicama konkretnog organa vlasti (u Zakonu o budžetima FBiH) odnosno u službenim listovima (u Zakonu o budžetima FBiH i Zakonu o budžetskom sistemu RS), te na objavljivanje informacija o finansijskoj strukturi za javne medije (prema zakonima o javnim preduzećima).

Međutim, iz samog budžeta institucija vlasti najčešće nije vidljivo koji iznosi se dodjeljuju medijima, budući da se oni podvode pod različite, često zbirne budžetske linije (poput „druge usluge“, „subvencije“, „grantovi“ i slično), a još su manje vidljiva imena medija koji su korisnici tih sredstava.

U kontekstu finansiranja medija važne su i zakonske norme vezane za javne nabavke.

P: Postoji li razlika u procedurama i načinu alokacije javnog novca privatnim i javnim medijskim preduzećima? Postoje li preciznija istraživanja koja ukazuju na maligne trendove i propuste u zakonima?

O: Različiti su obrasci finansiranja medija iz javnog sektora, od redovnog budžetskog finansiranja javnih medija, među kojima imamo entitetske novinske agencije i opštinske, gradske i kantonalne medije, preko dodjele grantova za privatne i javne medije, do različitih ugovora sa medijima o pokrivanju rada lokalnih vlasti, promoviranju lokalnih pitanja, objavljivanju oglasa i sličnih finansijskih odnosa. U cjelini, ne postoje supstancijalne i zajednički utvrđene norme i procedure u ovim obrascima finansiranja, te su odluke uglavnom stvar diskrecije svakog pojedinačnog organa vlasti koji dodjeljuje određena sredstva. Transparentnost pojedinačnih procedura izdvajanja još je više upitna.

Odluke o finansiranju medija u pravilu donose politička tijela, što nužno povlači pitanje moguće instrumentalizacije tih sredstava za partikularne interese.

Ako govorimo o finansiranju javnih medija, riječ je o ustaljenim procedurama o kojima odlučuju lokalne vlasti i uglavnom se odobravaju slični budžeti za dati javni medij iz godine u godinu, ali su moguće i fluktuacije u slučajevima kada se uvode budžetski rezovi, ali i u slučaju nesuglasica na političkoj osnovi. Za ovo posljednje imali smo nedavni primjer u RTV Zenica, gdje je ne samo smanjen iznos budžeta za ovu medijsku kuću već je i finansiranje blokirano zbog neslaganja načelnika sa reizborom direktorice ove medijske kuće. Svakako da s jedne strane imamo i problem političke instrumentalizacije u imenovanju članova menadžmenta javnih medija, ali poražavajuće je da ovakvo finansijsko uslovljavanje lokalnih javnih medija moguće.

Uredba o namjeni, kriterijumima i uslovima za dodjelu državne pomoći u FBiH definiše kriterije za dodjelu državne pomoći za javne medije, ali oni nisu definirani preciznije od generalnih zahtjeva poput „službe interesu javnosti“, „nacionalne zastupljenosti programa“, i postojanja nezavisnog organa koji prati pružanje javne usluge. Ne pronalazimo slične kriterije za područje Republike Srpske niti za dodjelu državne pomoći privatnim medijima. U praksi su obrasci i kriteriji finansiranja različiti, i u rijetkim slučajevima kada su s tim u vezi uopšte usvojeni specifični pravilnici, najčešće su njima obuhvaćeni tehnički kriteriji (poput registracije na području date zajednice, adekvatnih kapaciteta i sl), dok su programski kriteriji definisani npr. kao „afirmacija poduzetništva i obrtništva“, „moralnih vrijednosti“, „civilnog društva“, „jačanje kritičke svijesti“, „promoviranje za-

Iz samog budžeta institucija vlasti najčešće nije vidljivo koji iznosi se dodjeljuju medijima, budući da se oni podvode pod različite, često zbirne budžetske linije (poput „druge usluge“, „subvencije“, „grantovi“ i slično), a još su manje vidljiva imena medija koji su korisnici tih sredstava.

Potrebno preciznije definirati kriterije dodjele državne pomoći u skladu sa dobro promišljenim konceptom javnog interesa i onemogućiti prekomjerno korištenje izuzetaka u procedurama javnih nabavki medijskih usluga.

jednice“ u različitim oblastima, pa i količina informacija o lokalnoj upravi objavljenih u prethodnoj godini. Ovakvi pravilnici, u onim nivoima vlasti gdje su uopšte usvojeni, važan su iskorak u regulisanju finansiranja medija, ali ni u njima kriteriji nisu precizni i vrijednovanje medija po tim kriterijima ostaje upitno.

P: Koliko javne institucije poštuju zakonska pravila koja predviđaju dodjelu sredstava i plaćanje usluga medijima?

O: S obzirom na manjak transparentnosti ovih procedura, teško je govoriti o tome koliko se zakonske procedure poštuju. Dostupni sekundarni izvori upućuju na moguće formalističko tumačenje gore pomenutih kriterija za državnu pomoć javnim medijima, gdje se naprimjer činjenica da postoji medijski regulator tj. Regulatorna agencija za komunikacije uzima kao dovoljna da se zaključí da podstoji nadzor nad tim da li mediji vrše funkciju javnog interesa. U kontekstu javnih nabavki, revizorski izvještaji upućuju na prekomjerno korištenje direktnih sporazuma, pregovaračkih postupaka i sporazuma o koprodukciji, čime se izbjegavaju otvorene procedure i umanjuje transparentnost izdvajanja. Dakle, bilo bi potrebno preciznije definirati kriterije dodjele državne pomoći u skladu sa dobro promišljenim konceptom javnog interesa i onemogućiti prekomjerno korištenje izuzetaka u procedurama javnih nabavki medijskih usluga.

P: Koje štete po društvo, javni interes, medije, a posebno medijske profesionalce ima selektivan tretman medija pri odlukama o dodjeli javnih sredstava?

O: Svi navedeni obrasci finansiranja medija pate od ozbiljnog nedostatka transparentnosti, nejasnih kriterija javnog interesa, nedostatka zaštite od instrumentalizacije i nedostatka neovisnosti tijela koje donose odluke, te na kraju od nedostatka monitoringa legitimnosti ovih praksi. Na kraju, najveća šteta proizilazi iz činjenice da nisu učinjeni naporí da se ova izdvajanja učine instrumentom javnog interesa, a krajnji učinak ovih izdvajanja na kvalitet novinarstva i komunikacijske potrebe građana ostaje upitan.

Država je onemogućena da regulira ono na što je obavezana prema međunarodnim konvencijama – da spriječi pretjeranu dominaciju pojedinačnih interesa i da osigura uslove za efektivan pluralizam. Pored toga, građanima se ne pruža dovoljno informacija o finansijskim interesima u medijskom sektoru i posebno o dodjeli, utrošku i učinku javnih sredstava.

U mreži različitih interesa i odnosa čija je legitimost i transparentnost upitna, medijski profesionalci imaju malo prostora za novinarsku autonomiju.

P: Kako bh. zakonodavstvo po pitanju alokacije javnih sredstava medijima stoji u odnosu na zakonodavstvo zemalja okruženja i (ili) šire? Na koji način se mogu stvoriti uslovi za fer tržište unutar kojeg će sva medijska preduzeća imati jednak tretman?

O: Niz je međunarodnih preporuka koje idu u pravcu povećanja transparentnosti i legitimnosti finansiranja medija, od kojih naprimjer i Rezolucija 1636 o indikatorima za medije u demokratiji, Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope (2008), gdje se navodi da se medijsko vlasništvo i ekonomski utjecaji na medije moraju učiniti transparentnim, te implementirati regulativa protiv koncentracije i monopola, kao i mjere za promoviranje medijskog pluralizma. Smjernice EU za podršku slobodi medija i medijskom integritetu u zemljama pridruživanja 2014-2020. također pozivaju na objavljivanje obima i udjela javnih sredstava u svakoj medijskoj kući.

U razvijenim demokratijama ova pitanja su riješena na različite načine, ali se u pravilu čine naporí da se unaprijedi transparentnost (npr. Zakon o transparentnosti medijskih potpora i oglašavanja u Austriji), unaprijede kriteriji državne pomoći – gdje se u pravilu ide prema potporama štampanim medijima koji se suočavaju sa posebnim poteškoćama, ali i neprofitnim medijima i alternativnim platformama za koje se pretpostavlja izvjesna funkcija javnog interesa, te da se kriteriji definiraju što preciznije i minimizira proizvoljno odlučivanje. Uspostava ekspertskih komisija i/ili pokušaj uspostave sistema pariteta različitih interesa u sastavu tijela koja donose odluke o finansiranju medija je još jedan značajan korak ka garantiranju legitimnosti procedura finansiranja. U susjednoj Hrvatskoj smo imali pokušaje unaprijeđenja odgovornosti medija koji primaju državnu pomoć, na način da se od medija koji apliciraju za državnu pomoć zahtijevalo donošenje Statuta u kojima bi se regulirali odnosi između



novinara i medija i garancije njihove autonomije, kao i označavanje medijskih sadržaja koji su proizvedeni uz sufinansiranje iz javnog sektora. Na kraju, bez monitoringa finansiranja medija iz javnih budžeta teško je zaključiti o legitimonosti ovih procedura i krajnjim efektima u kontekstu komunikacijskih potreba građana.

Sve su ovo važni elementi naprednih politika finansiranja i neki od njih mogu biti primjenjivi u BiH. Od ključne važnosti za medijski sektor ali i za širu javnost, jeste da se čim prije pokrene diskusija o ovim pitanjima, te da se iznađu najbolji načine da se kroz razvoj zakonskog i regulatornog okvira ovi obrasci finansiranja pouzdano stave u službu javnog interesa.



Zaštita slobode izražavanja u lokalnim zajednicama-kako novinare zaštititi od lokalnih moćnika

Piše: Miro Pejić

Sloboda izražavanja u BiH nije na zadovoljavajućem nivou, a novinari su često izloženi različitim oblicima pritisaka pa čak i prijetnji. To potvrđuju izvještaji međunarodnih organizacija koje se bave praćenjem stanja i slobodom izražavanja u svijetu. Bilježe se slučajevi ugrožavanja života novinara ili lica koja su otvoreno govorila o nekim konkretnim slučajevima kriminala, korupcije i drugim društvenim devijacijama, zloupotrebama, nečinjenju ili sukobu interesa.

Rad novinara u malim sredinama, u kojima se svi međusobno poznaju, posebno je delikatan, složen i često opasan po njihovu i bezbjednost njihovih porodica i imovine. U društvu kakvo je bosanskohercegovačko, gdje većina institucija ne radi svoj posao kvalitetno i u obimu svojih nadležnosti, u kome je prema tvrdnjama mnogih nevladinih i međunarodnih organizacija visok stepen korupcije, izražen nepotizam i partijska poslušnost kao i zapošljavanje, rad novinara postaje sve opasniji, ali i odgovorniji jer treba da stalno ukazuju na te probleme i da se njima bave.

Oni to godinama rade, ali reakcija javnog mnjenja izostaje ili je slaba. Narodski rečeno ljudi su „oguglali“ na svakodnevni prijem negativnih vijesti. Jednu aferu ili otkriveni kriminal već sljedeći dan potiskuju drugi i sve ostaje na nivou dnevne vijesti. Nema odgovora i preduzimanja mjera nadležnih pa i javnost ostaje nijema. Procesuiranja za kriminogene radnje su rijetka, a kazne još rjeđe pa počinio ohrabreni takvim stanjem u sistemu nastavljaju da nezakonito rade i bogate se. Nažalost, u tim aferama često su učesnici i oni koji bi trebali da ih sprečavaju i sankcionišu kako im nalaže opis posla.

Mnogi se prepoznaju u medijskim priložima, iako im autori nisu pomenuli imena jer im nisu bila poznata, i sprečavaju dalje istraživanje određenih tema da bi skrenuli pažnju javnosti i sebe zaštitili od odgovornosti. Obrađujući neke teme novinari često nisu svjesni ko je sve vezan za neke nezakonite radnje i bivaju uznemiravani ili doživljavaju neprijatnosti od ljudi koje nikada nisu pomenuli u svojim priložima i nisu im poznati, ali su se oni sami u njima prepoznali. Zbog njih se često nikako ili teško dolazi do informacija jer ih kriju da bi zataškali svoje nelegalne radnje.

Nadležni često onemogućavaju novinare da rade svoj posao

Novinari koji o pišu i ukazuju na društvene devijacije i kriminal, izlažući se neprijatnostima dok dođu do određenih činjenica, sebe i svoje porodice dovode u opasnost, a ponekad zbog toga dolaze i u nemilost poslodavaca, dok počinioi najčešće ostaju na svojim mjestima.

Izuzimajući časne pojedince u svim nivoima državnog sistema i stubova vlasti, većina „eksperata“ ne radi kvalitetno svoj posao i ne sprovode za-

Novinari koji o pišu i ukazuju na društvene devijacije i kriminal, izlažući se neprijatnostima dok dođu do određenih činjenica, sebe i svoje porodice dovode u opasnost, a ponekad zbog toga dolaze i u nemilost poslodavaca, dok počinioi najčešće ostaju na svojim mjestima.



Novinari koji profesionalno, angažovano i odgovorno žele da rade svoj posao i izvršavaju zadatke boreći se da dođu do istine i upoznaju javnost o tome, prepušteni su sami sebi i najčešće nemaju ni podršku ni zaštitu nadležnih organa. Umjesto da od inspektora, policije, nadzornih i upravnih odbora, pravosudnih organa, poreske uprave ili drugih nadležnih organa dobiju određene podatke oni moraju da istražuju i rade njihov posao i pisanjem ukazuju na sistemske propuste, nerad, opstrukciju, utaju poreza, korupciju, nepotizam i druge nezakonite radnje.

konska ovlaštenja i dužnosti čime u potpunosti zanemaruju profesionalnu i društvenu odgovornost, a savjest im je nepoznanica.

Novinari koji profesionalno, angažovano i odgovorno žele da rade svoj posao i izvršavaju zadatke boreći se da dođu do istine i upoznaju javnost o tome, prepušteni su sami sebi i najčešće nemaju ni podršku ni zaštitu nadležnih organa. Umjesto da od inspektora, policije, nadzornih i upravnih odbora, pravosudnih organa, poreske uprave ili drugih nadležnih organa dobiju određene podatke oni moraju da istražuju i rade njihov posao i pisanjem ukazuju na sistemske propuste, nerad, opstrukciju, utaju poreza, korupciju, nepotizam i druge nezakonite radnje. U mnogim slučajevima prethodno nabrojani ili opštinski funkcioneri onemogućavaju predstavnike medija da pristupe mjestu događaja ili vrše selekciju kojoj novinarskoj ekipi će dozvoliti da snimi određeni događaj ili nezgodu i dođu do podataka, a kome će to uskratiti.

Na taj način uskraćuju da javnost bude pravovremeno i objektivno informisana o određenom događaju ili aktuelnim problemima i time nanose sumnju u kvalitet i dobronamjernost svoga rada odnosno da prikrivaju određene kriminogene i nezakonite pojave i radnje. Novim zakonskim rješenjima to treba riješiti.

Nažalost, zbog neprimjenjivanja zakona u ovoj zemlji teško je zaštititi i stvoriti uslove za punu bezbjednost predstavnika žurnalističke struke, ali se mora voditi borba da se zakonski omogući veća sloboda izražavanja i pristup informacijama iz svih djelatnosti i sfera rada i da se zakoni sprovedu.

Javnost ima pravo da zna šta se događa u društvu i sve javne ličnosti i organi te predstavnici institucija dužni su da poštuju to pravo i pomognu novinari da objektivno i blagovremeno informišu tu javnost.

Različiti oblici direktnih i indirektnih pritisaka

Pritisaci na predstavnike medija u lokalnim zajednicama su različiti i sve sofisticiraniji, ali još ima i onih direktnih, najgrubljih i najvulgarnijih. Telefonski pozivi i uznemiravanja, zaustavljanja na ulici i otvorene verbalne prijetnje, a ponekad i fizički napadi na novinare neki su od direktnih pritisaka i ugrožavanja profesionalnih i ljudskih prava i sloboda novinara.

Pojedinci koriste sastanke i masovne skupove za obračun sa novinarima. U tim situacijama, osim prijetnji nastoji se da se oni i njihov rad omalovaže i ponize pred prisutnima. Taj metod najčešće koriste politički moćnici koji skupove koriste za ličnu promociju i predstavljanje svojih „sposobnosti, zasluga i moći“ odnosno nepogrešivosti i nepokolebivosti.

Postoji još niz načina i oblika direktnih pritisaka na novinare do onih koji ugrožavaju njihovo zdravlje i živote.

Žalosno je što oni koji su zaduženi za sprovođenje i zaštitu zakona u različitim oblastima života i rada to ne čine i novinari ostaju usamljeni u svojoj borbi za istinu. Umjesto da se pridruže i pomognu novinarima u istraživanju, prikupljanju podataka i dokaza u razotkrivanju nekih malverzacija, kriminala i nezakonitih radnji oni obavještavaju počinioc tih nezakonitosti da neki „novinarčići čačkaju“ i da ih u tome treba spriječiti. To su očigledni primjeri podrivanja i urušavanja društvenog sistema, a prema saznanjima sve ih je više.

Postoje i indirektni pritisci i prijetnje preko članova porodice, kolega i prijatelja ili ugrožavanjem članova porodice i imovine novinara. Takođe, prijetnja otpuštanjem sa posla, gašenje lokalnog medija, proglašavanje tehnološkim viškom ili nekim drugim vrstama pritisaka i ucjene izloženi su mnogi novinari u lokalnim sredinama koji žele samo da profesionalno rade svoj posao za najčešće „mizerne“ plate. Onemogućavanje zapošljavanja bračnog partnera, pritisak na djecu novinara u školama, onemogućavanje dodjele stipendija i ostvarivanja drugih prava članova porodica novinara



česte su pojave kojima su izloženi.

Moćnici novinare žele staviti pod svoju kontrolu i dirigovati njihovim radom ili ih potpuno marginalizovati i izolovati dovodeći ih do prosjačkog štapa ili psihičkog sloma. Da bi se onemogućio njihov rad i da bi se „disciplinovali“ i radili prema uputstvima ekonomskih ili političkih lokalnih moćnika predstavnici „sedme sile“ bivaju izloženi pokušajima kompromitacije kao i članovi njihovih porodica .

Indirektni oblici pritiska su neiscrpni, neopisivi i sve su sofisticiraniji.

Poslušni novinari situiraniji i bezbjedni

Nažalost, zbog načina prijema i zapošljavanja u lokalnim medijima, najčešće po rodbinskoj ili stranačkoj pripadnosti, a ne po stručnosti, ti „novinari“ u većini slučajeva biraju lakši put i pokazujuću maksimalnu lojalnost rade po diktatu ili uputstvima svojih političkih ili ekonomskih mecena. Oni su za to nagrađeni boljim primanjima i nekim privilegijama, a niko ih ne uznemirava i nemaju prijtnji.

U svim sredinama novinari su izloženi nekim oblicima pritiska, a oni individualno izgrađuju svoj „odbrambeni mehanizam“ grade svoj profesionalni i lični status u društvu, bez ičije zaštite i pomoći, radeći svoj posao i nastojeći da ostanu nezavisni i objektivni. Koliko ko u tome uspijeva zavisi od ličnog snalaženja i karaktera. Izuzetno i sramotno niska primanja u ovoj djelatnosti dovela su novinare na rub egzistencije pa su mnogi prinuđeni profesionalnu etiku žrtvovati za zadovoljavanje osnovnih egzistencijalnih potreba i zamijeniti je za poslušnost prema političkim moćnicima i tajkunima.

Uvesti više reda i poboljšati materijalni položaj

Kakav je to program koji priprema, uređuje i emituje jedna ili dvije osobe? Ko želi da ima svoje glasilo treba da ima i utvrđen minimalni broj zaposlenih stručnih lica, a potrebno je i preciznije utvrditi i stručne uslove koje treba da ispune osobe koje se zapošljavaju da rade novinarske poslove. Prateći godinama stanje u ovoj oblasti uvjerio sam se da veliki broj nedovoljno stručnih osoba radi u medijima što degradira novinarsku profesiju. To su najčešće osobe koje na neki od „poznatih“ načina „osvanu kao novinari“ u nekim glasilima i postaju urednici. Oni ne dopuštaju polemiku sa kolegama koji profesionalno i stručno rade svoj posao odolijevajući svim pritiscima. Ne poznaju redakcijske i slične razgovore i dogovore o temama i načinu njihovog realizovanja.

Novinari treba više da se pozabave pitanjem svog položaja i statusa, ali i distanciranjem od onih koji krše novinarski kodeks i profesionalnu etiku i dase izbore da osobe koje nisu stručne za bilo kakav posao ne postaju „novinari“ preko noći.

Impressum

Udruženje/udruga BH Novinari

Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, BiH

Tel: +387 33 223 818;

Fax: + 387 33 255 600

E-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;

Web: www.bhnovinari.ba

Redakcijski kolegij biltena

Faruk Kajtaz

Siniša Vukelić

Borislav Vukojević

Bedrana Kaletović

Amer Tikveša

Urednik

Arman Fazlić